

Het veranderde landschap van de gesubsidieerde rechtsbijstand

De herinrichting van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand bevindt zich in de laatste fase van uitvoering. Nadat de politieke besluitvorming in het najaar van 2003 haar beslag had gekregen, hebben de Raden voor Rechtsbijstand op verzoek van de Minister van Justitie het voortouw genomen bij deze herinrichting.

Jan van Dijk en Frits Haarlemmer
respectievelijk voorzitter en secretaris
directeurenoverleg Raden voor Rechtsbijstand

Belangrijkste doelstelling van de operatie is het realiseren van een landelijk netwerk van dertig Juridische Loketten. Die zogenaamde uitrol van de loketten nadert thans zijn voltooiing. Per 1 oktober 2005 zal de voormalige publieksfunctie, zoals die door de Bureaus Rechtshulp werd aangeboden, volledig zijn vervangen door het Juridisch Loket. Gelijkijdig met de inrichting van het Juridisch Loket verloopt het proces van de transitie (overgang naar hetzij de advocatuur, hetzij het Juridisch Loket) van de Bureaus Rechtshulp.

Een belangrijk uitgangspunt bij de stelselwijziging is dat zoveel mogelijk medewerkers van de Bureaus Rechtshulp behouden blijven voor het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand. Er is in de afgelopen jaren veel kennis en ervaring opgebouwd die van grote waarde is voor het aanbod van kwalitatief goede eerste- en tweedelijns rechtsbijstand. Op basis van het tussen betrokken partijen overeengekomen sociaal plan kon vervolgens met de uitvoering worden begonnen.

Inmiddels zijn veel (juridisch) medewerkers geplaatst in het Juridisch Loket. Een deel van de medewerkers van de Bureaus maakt de overstap naar de advocatuur, individueel dan wel in collectief verband. Aan de medewerkers die een individuele overstap maken wordt op grond van het sociaal plan een zogenaamd financieel rugzakje meegegeven. De hoogte daarvan is afhankelijk van het aantal opgebouwde dienstjaren, en bedraagt maximaal 25.000 euro.

Voor de Bureaus die doorstarten als advocatenkantoor zijn middelen beschikbaar om

die doorstart ook daadwerkelijk te kunnen realiseren en een levensvatbaar kantoor op te zetten. De door de Tweede Kamer aangenomen motie-Joldersma heeft hiervoor de basis gelegd. Over de invulling van die facilitering hebben de Raden voor Rechtsbijstand zich door een gerenommeerd advocatenkantoor laten bijstaan: er is een beleidskader opgesteld waarin de voor ondersteuning in aanmerking komende zaken zijn vastgelegd. Hierbij valt te denken aan zaken als verbouwingkosten, kosten die samenhangen met ICT-investeringen en opleidingskosten. Per initiatief wordt beoordeeld of de concrete invulling en omvang van de facilitering in overeenstemming is met de vigerende bepalingen van het mededingingsrecht. Elke afzonderlijke overeenkomst wordt daarna nog eens door het adviserend advocatenkantoor getoetst aan het vastgestelde beleidskader.

Het ministerie van Justitie moet, nadat een positief advies van het adviserend advocatenkantoor is ontvangen, de uiteindelijke goedkeuring geven aan de inhoud van elke afzonderlijke faciliteringsovereenkomst. De Raden voor Rechtsbijstand hebben in dit proces zowel op landelijk als lokaal niveau steeds de afstemming gezocht met de Orde van Advocaten.

Dat er op lokaal niveau enige schermutelingen over vormgeving en inhoud van de ondersteuning hebben plaatsgevonden, zal niet onopgemerkt zijn gebleven. Niettemin zullen naar verwachting ongeveer 175 juristen uit de Bureaus doorstromen naar de advocatuur, die zich, de faciliteringsvoorwaarden van de Raden schrijven dat ook voor, in hoofdzaak bezig zullen gaan houden met het

verlenen van gesubsidieerde rechtsbijstand.

De resultaten van de stelselwijziging zijn duidelijk: er is overeenkomstig de wens van de minister en politiek een duidelijke scheiding aangebracht tussen de publieksvoorziening en de private rechtsbijstandverlening. Tevens is er een goed gespreid landelijk netwerk van Juridische Loketten operationeel.

Het Juridisch Loket biedt tegen het einde van dit jaar op dertig locaties juridische bijstand via hun balies, telefoon (0900-8020, 10 eurocent per minuut) en internet. De (vrijwel) gratis dienstverlening bestaat uit vraagverheldering en het verstrekken van informatie en advies. Indien nodig wordt verwezen naar de advocatuur of andere (rechts)hulpverlenende instanties, onder andere voor mediation. Bij de Juridische Loketten kan een afspraak worden gemaakt voor een spreekuur voor maximaal één uur.

VERWIJSAARRANGEMENTEN

De Raden voor Rechtsbijstand hebben met ruim 3200 advocaten een verwijzarrangement gesloten. De advocaat houdt zich op grond van dit arrangement beschikbaar voor zaken die vanuit het Juridisch Loket worden doorverwezen.

Een ondersteunende ICT-applicatie selecteert op zo objectief mogelijke wijze aan de hand van een aantal criteria – specialisatie, afstand, aantal eerdere verwijzingen – de voor verwijzing in aanmerking komende advocaat. Deze directe verwijzing levert de

rechtzoekende de zekerheid op dat hij daadwerkelijk door de betreffende advocaat zal worden bijgestaan. De advocaat ontvangt vooraf langs digitale weg de relevante gegevens van de rechtzoekende en zijn probleem.

In dit nieuwe stelsel heeft nog een nieuwe figuur zijn intrede gedaan; de lichte adviestoevoeging. Daar waar de Bureaus Rechtshulp het zogenaamde verlengde spreekuur aanboden, kan thans, nu alleen nog op verwijzing vanuit het Juridisch Loket, rechtsbijstand, maximaal drie uur, worden verleend op basis van een lichte adviestoevoeging. De lichte adviestoevoeging is geregeld in uitvoeringsbesluiten van de Raden voor Rechtsbijstand.

Het landschap van de gesubsidieerde rechtsbijstand is in een periode van twee jaar grondig gewijzigd. Het stelsel is met het Juridisch Loket versterkt met een goed bereikbare toegang tot het recht. Uit onder cliënten en advocatuur afgenomen enquêtes blijkt dat sprake is van een grote tevredenheid over de dienstverlening en deskundigheid. Minister Donner heeft dat onlangs nog eens in zijn rapportage aan de Tweede Kamer bevestigd.

De Raden voor Rechtsbijstand, verantwoordelijk voor de aansturing en financiering van het Juridisch Loket, zullen er op toezien dat de maatschappelijke functie voor het bieden van een goede toegang tot het recht bij het Juridisch Loket is gewaarborgd. ●

